

Наталія ПЛИСЮК,
старший викладач
кафедри кримінального права та процесу
Хмельницького університету управління та права

ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ПОКАРАННЯ ЗА УМИСНЕ ВБИВСТВО ПРИ ПЕРЕВИЩЕННІ МЕЖ НЕОБХІДНОЇ ОБОРОНИ АБО У РАЗІ ПЕРЕВИЩЕННЯ ЗАХОДІВ, НЕОБХІДНИХ ДЛЯ ЗАТРИМАННЯ ЗЛОЧИНЦЯ

Ключові слова: вбивство, покарання, призначення покарання, перевищення меж необхідної оборони, перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця.

Застосування покарання є завершальним етапом судового розгляду, законним підсумком процесу здійснення правосуддя. На даному етапі дається кінцева юридична оцінка вчиненого злочинного діяння, обирається відповідна міра покарання за вчинене, відновлюється соціальна справедливість у суспільстві.

Тому дана стаття присвячена саме питанням застосування покарання за вчинення умисного вбивства при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця.

Актуальність питання про застосування покарання за вчинення умисного вбивства при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця, полягає в тому, що в умовах сучасної криміногенної ситуації в Україні є потреба в переоцінці практики призначення покарання за злочини, вчинені у процесі реалізації громадянами права на необхідну оборону та затримання особи, яка вчинила злочин, а особливо в аспекті лібералізації та гуманізації державної кримінальної політики України.

Для досягнення мети найбільш повної реалізації безпеки особи потрібно, щоб необхідна оборона та затримання особи, яка вчинила злочин, як кримінально-правові категорії максимально відповідали своєму соціальному призначенню, щоб суспільство і держава могли забезпечити інтереси громадян при їх застосуванні.

Проблеми необхідної оборони, затримання особи, яка вчинила злочин, та перевищення їх меж у рамках вітчизняного та зарубіжного законодавства досліджувалися, зокрема, вченими-криміналістами: П.П. Андрушком, Ю.В. Бауліним, С.В. Бородіним, В.І. Бояровим, І.М. Гатауліним, Г.В. Діденко, М.І. Загородниковим, А.Ф. Істомініним, В.Ф. Кириченком, Ю.І. Ляпуновим, В.В. Меркур'євим, Н.А. Огурцовим, В.В. Ореховим, М.М. Паше-Озерським, Л.М. Підкоритовою, А.А. Піонтковським, І.С. Тішкевичем, В.І. Ткаченком, Т.Г. Шавгулідзе, М.І. Якубовичем та іншими. У працях названих вчених інститут необхідної оборони, перевищення меж необхідної оборони, затримання особи, яка вчинила злочин, та перевищення заходів, необхідних для затримання особи, яка вчинила злочин, а також умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця, досліджувалися досить ґрунтовно, хоча багато аспектів цієї проблеми поки що залишаються дискусійними, потребують подальшого наукового аналізу.

Метою даної публікації є дослідження питання про застосування покарання при вчиненні умисного вбивства при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця.

Право зробити кінцевий висновок про винність особи у вчиненні злочину і призна-

чити засудженому справедливу міру кримінальної відповідальності та покарання віднесено законодавцем до виключної компетенції суду.

Необхідною передумовою призначення покарання є вчинення особою злочину, який прямо передбачений у кримінальному законі. Лише тоді, коли під час судового розгляду повністю доведено, що підсудний є винним в інкримінованому йому злочині, коли цьому злочину визначена у вирокі правильна кваліфікація, створюються законні підстави для призначення покарання [1, 312].

Застосування покарання – це завершальний етап процесу обрання судом при винесенні обвинувального вироку конкретного виду, міри кримінально-правового впливу на особу, визнану винною у вчиненні злочину, тобто передбаченого кримінальним законом суспільно небезпечного діяння, вчиненого умисно або з необережності. Призначена міра покарання може досягнути мети покарання – виправити і перевиховати засудженого, здійснити привентивний вплив як на засудженого, так і на інших осіб лише у випадку співрозмірності покарання вчиненому і його справедливості [2, 162].

Покарання – це встановлена кримінальним законом міра державного примусу, що застосовується за вироком суду до особи, яка вчинила злочин, і, будучи карою за вчинене, виражає від імені держави негативне ставлення до злочинця [3, 120].

Відповідно до ч. 2 ст. 50 КК України покарання має на меті не тільки кару й виправлення засуджених, а й запобігання вчиненню нових злочинів як засудженими, так і іншими особами.

Покарання не має на меті завдавати фізичних страждань або принизити людську гідність. Це історично мінливий кримінально-правовий інститут, що відповідає певному суспільному ладу, його основоположним політичним, правовим поглядам та інтересам головних соціальних груп суспільства, а також етичному рівню.

Згідно з ч. 1 ст. 50 КК України покарання є заходом примусу, що застосовується від імені держави за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні злочину, і поля-

гає в передбаченому законом обмеженні прав і свобод засудженого [4]. Суть покарання полягає в тому, що засуджений зазнає кари за вчинений злочин, тобто певних фактичних втрат і обмежень. Кара виступає як один із засобів для досягнення виправної та привентивної мети покарання. Покарання – справедливий акт правосуддя.

Отже, метою покарання є: 1) кара; 2) виправлення засудженого; 3) запобігання вчиненню засудженим нового злочину; 4) запобігання вчиненню злочинів іншими (крім засудженого) особами [5, 130].

Н.Ф. Кузнєцова та І.М. Тяжкова зазначили, що покарання може бути визнане справедливим лише у тому випадку, якщо суд призначить його з урахуванням всієї сукупності обставин у конкретній справі, а саме: покарання має бути призначене в межах відповідної статті Особливої частини КК України з урахуванням положень Загальної частини КК, з урахуванням характеру і ступеня суспільної небезпеки злочину й особи винного, пом'якшуючих і обтяжуючих обставин, а також з урахуванням впливу призначеного покарання на виправлення засудженого і на умови життя його сім'ї [6, 80].

Відповідно до ч. 1 ст. 65 КК України суд призначає покарання в межах, установлених у санкції статті Особливої частини КК України, враховуючи ступінь тяжкості вчиненого злочину, особу винного та обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання.

При призначенні покарання суд повинен обрати ту міру державного примусу і в тому обсязі, які найбільш відповідають суспільній небезпечності вчиненого злочину, обставинам його вчинення і є найбільш прийнятними для досягнення закріпленої в законі мети призначення покарання. Саме на даному етапі здійснення правосуддя найповніше проявляється практичне значення, соціальна роль і моральна обумовленість кримінального закону.

Загальні засади призначення покарання відповідно до ч. 1 ст. 65 КК України складаються з трьох положень. Суд призначає покарання: 1) у межах, установлених в санкції статті Особливої частини цього Кодексу, що передбачає відповідальність за вчинений

злочин; 2) відповідно до положень Загальної частини цього Кодексу; 3) враховуючи ступінь тяжкості вчиненого злочину, особу винного та обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання [4].

Суть першого критерію полягає в тому, що суд призначає покарання лише у межах санкції статті Особливої частини КК України, за якою кваліфіковані дії винного.

Згідно зі ст. 118 КК України умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця, карається виправними роботами на строк до двох років або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на строк до двох років.

Віднесення складу вбивства, вчиненого при перевищенні меж необхідної оборони чи у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця, до ряду привілейованих, встановлення зниженої межі кримінальної відповідальності і покарання за його вчинення порівняно з іншими видами умисних вбивств, із заподіянням смерті з необережності передусім обумовлене тим, що дії винної особи спрямовані на реалізацію суспільно корисної мети захисту правоохоронюваних відносин від злочинних посягань.

Диспозиція ст. 118 КК України не містить в собі ознак вбивства та ознак перевищення меж необхідної оборони і заходів, необхідних для затримання злочинця, а поняття та ознаки необхідної оборони, заподіяння шкоди при затриманні особи, яка вчила злочин, та ознаки перевищення меж необхідної оборони і необхідних для затримання заходів містяться в статтях 36 та 38 КК України. Отож в інтересах уникнення повторення і економії законодавчого матеріалу диспозиція ст. 118 КК України припускає використання статей 36, 38, 118 КК України, тобто носить відсильний характер.

Санкція даної статті відповідно до теорії кримінального права є альтернативною за своїм змістом, оскільки передбачає можливість призначення будь-якого із трьох установлених покарань, а також дозволяє і дає можливість суду згідно з вимогами ст. 65

КК України враховувати характер і ступінь суспільної небезпеки вчиненого злочину, особу винного, обставини справи, які пом'якшують та обтяжують відповідальність, і тим самим максимально індивідуалізувати покарання винного. За своєю категорією злочин, що аналізується, відноситься згідно з ч. 3 ст. 12 КК України до категорії злочинів невеликої тяжкості, бо покарання у виді позбавлення волі, передбачене санкцією статті, встановлене у розмірі до двох років.

При альтернативній санкції ст. 118 КК України, де вказані види та строки кількох основних покарань, суд може призначити покарання лише в цих межах. За жодних умов суд не може визначити покарання вище того, що встановлене у санкції ст. 118 КК України. Однак за наявності обставин, передбачених ст. 69 КК України, суд вправі призначити покарання нижче від найнижчої межі, передбаченої санкцією ст. 118 КК України, у чому і відображається принцип гуманності покарання.

Оцінюючи санкцію кримінально-правової норми, передбаченої ст. 118 КК України, на нашу думку, є невиправданим в соціальному, правовому та етичному відношеннях призначення покарання за вчинення злочину, який аналізується у вигляді одного з найбільш суворих видів покарань – позбавлення волі. На наш погляд, необхідно вилучити із санкції даної норми міру покарання, пов'язану з ізоляцією засудженого від суспільства. Як міру покарання за вчинення злочину, передбаченого ст. 118 КК України, поряд з обмеженням волі вбачається необхідним на законодавчому рівні передбачити лише такий менш суворий вид покарання, як виправні роботи. Необхідність вилучення із санкції ст. 118 КК України покарання, пов'язаного з позбавленням волі, обумовлена насамперед міркуваннями соціально-морального порядку. Для обґрунтування даної тези слід звернутися до нормативного положення ст. 65 КК України, яка регламентує загальні засади призначення покарання і в якій, зокрема, міститься положення про те, що особі, визнаній винною у вчиненні злочину, повинна бути призначена

справедлива, тобто відповідна як правовим, так і, що є не менш важливим, соціально-етичним нормам, міра відповідальності.

Важлива роль призначення покарання проявляється в ретроспективному та перспективному аспектах. Ретроспективний аспект призначення покарання полягає в тому, що воно призначається за діяння, яке вже вчинене в минулому, і полягає у справедливому засудженні та ганьбі, спрямованих на виправлення особи, визнаної винною в його вчиненні. У перспективному аспекті роль призначення покарання є багатогранною: воно покликане служити меті відновлення справжньої соціальної справедливості в суспільстві відповідно до принципу гуманізму. Дана мета, своєю чергою, реалізується через її відображення в суспільній моральності, а також в усвідомленні винного (засудженого) і потерпілого. Призначення покарання передусім покликане психологічно позитивно вплинути на особу засудженого і суспільну свідомість, воно повинне виходити з морального осуду особи і слугувати досягненню позитивного соціального ефекту в суспільстві. Покарання, в силу свого призначення, повинне усвідомлюватися засудженим як необхідний, закономірний результат вчиненого ним злочинного діяння. Завищення міри покарання за злочини, вчинені при перевищенні меж необхідної оборони та заходів, необхідних для затримання злочинця, породжує відчуття несправедливості, зневіри в законність, здатне викликати негативний соціальний резонанс у суспільстві щодо закону та держави в цілому, а це перешкоджає досягненню мети покарання і здатне підірвати авторитет права і закону. Тому при обранні виду покарання особі, визнаній винною у вчиненні умисного вбивства при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця, неприпустимим є формальний підхід до даного питання зі сторони суду.

Як зазначає Л.М. Підкоритова, визначення міри відповідальності щодо осіб, які перевищили межі заподіяння шкоди злочинцю при затриманні, повинно бути зваженим, оскільки законне і справедливе рішення у

таких справах здатне суттєво позначитися на ініціативі й активності громадян у боротьбі зі злочинністю [7, 67].

Ми погоджуємося зі словами В.І. Володарського, який відмітив, що вивчення судової практики дає змогу зробити такий висновок: справи, у яких постає питання щодо правової оцінки дій особи, яка захищалася від суспільно небезпечного посягання, розглядаються судами не часто [8, 93].

Питання застосування покарання за умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця, в зарубіжних державах вирішуються майже так, як і в Україні, та все ж таки існують певні відмінності.

Що стосується КК Російської Федерації, то ним дане вбивство передбачене однією нормою, але окремими її частинами, і санкції, відповідно, є різними. За вбивство, вчинене при перевищенні меж необхідної оборони, передбачене обмеження волі на термін до двох років або позбавлення волі на той самий строк, а вбивство, вчинене при перевищенні заходів, необхідних для затримання особи, яка вчинила злочин, у свою чергу, має більш сувору санкцію і карається обмеженням волі на термін до трьох років або позбавленням волі на той самий строк [9, 46]. У ст. 99 КК Республіки Казахстан передбачається, що вбивство, вчинене при перевищенні меж необхідної оборони, карається обмеженням волі на термін до двох років або позбавленням волі на той самий строк, а ст. 100 КК Республіки Казахстан, в свою чергу, передбачає: вбивство, вчинене при перевищенні заходів, необхідних для затримання особи, яка вчинила злочин, карається обмеженням волі на термін до трьох років або позбавленням волі на той самий строк [10]. Що стосується Кримінального Закону Латвії, то і вбивство, вчинене при перевищенні меж необхідної оборони, і вбивство, вчинене при порушенні умов затримання особи, карається позбавленням волі на термін до двох років або арештом, або примусовими роботами. Але в нормі, якою закріплено вбивство, вчинене при порушенні умов затримання особи, у ч. 2 зазна-

чається: якщо це діяння вчинене державною посадовою особою, то санкція, передбачена за нього, є більш суворою і карається воно позбавленням волі на термін до п'яти років [11, 80].

Вважаємо, доцільно було б внести зміни до чинного КК України – розмежувати два окремі склади вбивства – умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони і умисне вбивство при перевищенні заходів, необхідних для затримання особи, яка вчинила злочин, отже, доповнити його ще однією статтею 118-1. Як санкції передбачити: за умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони (ст. 118 КК України) – виправні роботи на строк до двох років або обмеження волі на строк до трьох років; за умисне вбивство при перевищенні заходів, необхідних для затримання особи, яка вчинила злочин, – виправні роботи на строк до трьох років або обмеження волі на строк до чотирьох років.

Стосовно додержання другого критерію – суд призначає покарання відповідно до положень Загальної частини КК України. А це означає, що суд повинен як передумову покарання: а) встановити: що вчинене особою діяння містить у собі ознаки певного складу злочину; у справі немає обставин, які виключають відповідальність (наприклад, неосудність, адже при вчиненні умисного вбивства при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця, може мати місце стан сильного душевного хвилювання винної особи. Тому при перевірці особи винного має встановлюватися психічний стан особи); б) з'ясувати доцільність призначення покарання неповнолітньому (розділ XV КК України) або звільнення особи від кримінальної відповідальності в порядку статей 44–49 КК України (на практиці трапляються випадки, коли суд звільняє особу від кримінальної відповідальності за умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця); в) призначаючи покарання за готування або замах на злочин, враховувати стадію здійснення злочинного умислу і причини,

внаслідок яких злочин не був доведений до кінця (статті 14, 15 КК України); г) призначаючи покарання співучасникам, потрібно враховувати ступінь і характер участі осіб у вчиненому злочині (ст. 27 КК України); г) призначаючи покарання, обов'язково виходити з мети, яку покликане забезпечити покарання в кримінальному праві (ч. 2 ст. 50 КК України); д) призначаючи покарання певного виду, виходити з його характеру, умов застосування, строків, визначених у Загальній частині КК України (оскільки склад злочину, передбачений ст. 118 КК України, є злочином невеликої тяжкості відповідно до ст. 12 КК України, тому що за його вчинення передбачено покарання у виді виправних робіт на строк до двох років або обмеження волі на строк до трьох років, або позбавлення волі на строк до двох років, суд повинен призначати покарання в даних межах; е) призначаючи покарання за сукупністю злочинів або сукупністю вироків, визначати остаточне покарання відповідно до статей 70 і 71 КК України; е) враховувати вимоги всіх інших норм Загальної частини КК про застосування покарання (наприклад, про зарахування строку попереднього ув'язнення).

Суди повинні неухильно додержувати вимог закону про індивідуалізацію покарання з урахуванням характеру і ступеня суспільної небезпечності умисного вбивства при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця, даних про особу винного й обставини справи, що пом'якшують або обтяжують відповідальність, та роз'яснень Пленуму Верховного Суду України, що містяться в Постанові від 24 жовтня 2003 року № 7 «Про практику призначення судами кримінального покарання» [12, 31–43].

Третій критерій загальних засад призначення покарання полягає в тому, що суд враховує ступінь тяжкості вчиненого злочину, особу винного та обставини, що пом'якшують і обтяжують покарання [13, 31]. Необхідно відмітити, що, вивчаючи судову практику розгляду кримінальних справ даної категорії, ми з'ясували: суди обов'язково враховують дані обставини.

На відміну від статті про загальні начала призначення покарання, яка містилася у КК УРСР від 28 грудня 1960 року, чинний КК України, зокрема ст. 65, не містить вказівки стосовно того, що під час призначення покарання суд керується правосвідомістю.

Але необхідно відмітити і той факт, що, керуючись правосвідомістю, окремі судді інколи виходили з власних, навіть злочинних інтересів. Не можна не погодитися з позицією П.А. Вороб'я, М.Й. Коржанського та В.М. Щупаковського, на думку яких, у цивілізованому, правовому суспільстві суд не може (не повинен) керуватися правосвідомістю, оскільки для цього йому потрібен відповідний закон [14, 127].

Такої ж позиції дотримується і В.К. Грищук, зазначаючи, що вказівка на правосвідомість – «керується правосвідомістю» – є недопустимою. Суд має керуватися кримінальним законом, позаяк правосвідомість – явище не конкретне, а абстрактне. У кожного судді вона є різною, і коли допустити можливість керуватися правосвідомістю, то про єдність законності й рівність громадян перед законом, а отже, гуманність і справедливість, можна говорити лише умовно в теоретичному аспекті. Верховенство закону має забезпечити і єдність законності, і рівність громадян перед кримінальним законом [15, 88]. Звичайно, сам термін «правосвідомість» не містить у собі негативних ознак, проте важливо розуміти, як його тлумачать окремі судді.

Отже, вважаємо правильним вилучення з чинного КК України, на відміну від КК України 1960 року, вказівки на те, що суд, призначаючи покарання, «керується правосвідомістю», адже даний термін є мало визначеним, широким за своїм змістом і навіть абстрактним.

Щодо питання про характер і ступінь суспільної небезпеки, які враховуються судом як елемент загальних засад призначення покарання, то поширеною є думка, згідно з якою характер суспільної небезпеки вчиненого злочину – це не індивідуальна ознака конкретного злочинного діяння, а ознака, що характеризує всі злочини певної групи чи виду [16, 325].

Також необхідно зазначити про труднощі в процесі кваліфікації умисного вбивства при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця.

Потрібно, однак, мати на увазі, що чинне кримінальне законодавство визнає правомірними дії по затриманню злочинця, які мали місце безпосередньо після вчинення злочину. З цього випливає, що перевищення меж заподіяння шкоди злочинцю при затриманні, через деякий час після закінчення ним посягання, не може кваліфікуватися за раніше зазначеними привілейованими статтями КК України.

Отже, підсумовуючи наведене вище, можна зробити такі висновки:

а) застосування покарання є завершальним етапом судового розгляду, законним підсумком процесу здійснення правосуддя. На даному етапі дається кінцева юридична оцінка вчиненого злочинного діяння, обирається відповідна міра покарання за вчинене, відновлюється соціальна справедливість у суспільстві;

б) на наш погляд, слід вилучити із санкції даної норми міру покарання, пов'язану з ізоляцією засудженого від суспільства. Як міру покарання за вчинення злочину, передбаченого ст. 118 КК України, поряд з обмеженням волі вбачається необхідним на законодавчому рівні передбачити лише такий менш суворий вид покарання, як виправні роботи. Необхідність видалення із санкції ст. 118 КК України покарання, пов'язаного з позбавленням волі, обумовлена насамперед міркуваннями соціально-морального порядку. Для обґрунтування даної тези слід звернутися до нормативного положення ст. 65 КК України, яка регламентує загальні засади призначення покарання і в якій, зокрема, міститься положення про те, що особі, визнаній винною у вчиненні злочину, повинна бути призначена справедлива, тобто відповідна як правовим, так і, що є не менш важливим, соціально-етичним нормам, міра відповідальності;

в) важлива роль призначення покарання проявляється в ретроспективному та перспективному аспектах. Покарання, в силу

свого призначення, повинне усвідомлюватися засудженням як необхідний, закономірний результат вчиненого ним злочинного діяння;

г) правильним, на нашу думку, є вилучення з чинного КК України, на відміну від КК України 1960 року, вказівки на те, що суд, призначаючи покарання, «керується правосвідомістю», адже даний термін є мало визначеним, широким за своїм змістом і навіть абстрактним;

г) вважаємо, доцільно було б внести зміни до чинного КК України: розмежувати два окремі склади вбивства – умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони і умисне вбивство при перевищенні заходів, необхідних для затримання особи, яка вчинила злочин, отже, доповнити його ще однією статтею 118-1. Як санкції передбачити: за умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони (ст. 118 КК Украї-

ни) – виправні роботи на строк до двох років або обмеження волі на строк до трьох років; за умисне вбивство при перевищенні заходів, необхідних для затримання особи, яка вчинила злочин, – виправні роботи на строк до трьох років або обмеження волі на строк до чотирьох років.

Враховуючи викладене, серед перспектив подальших розвідок даного напрямку мають бути й інші питання. Деякі моменти окресленого питання залишаються малодослідженими, оскільки вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця, – різновид вбивств при пом'якшуючих обставинах, характерними особливостями якого є специфічна обстановка його вчинення та інші додаткові ознаки, що характеризують зміст правомірної необхідної оборони та затримання особи, яка вчинила злочин.

Список використаних джерел:

1. Кримінальне право України. Загальна частина: [підруч. для студ. юрид. спец. вищ. закладів освіти] / [Бажанов М.І., Баулін Ю.В., Борисов В.І. та ін.]; за ред. М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – К.–Х.: Юрінком Інтер; Право, 2001. – 416 с.
2. Уголовное наказание (монографическое исследование) / Руковод. авт. колл.: академик НАН Украины, академик АПРН Украины Ю.С. Шемшученко, доцент Ю.Л. Титаренко. – К.: Атика, 1997. – 320 с.
3. Уголовное право. Общая часть: учеб. / Под ред. М.П. Журавлева, А.И. Рарога. – М.: Институт международного права и экономики, 1996. – 181 с.
4. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 15 травня 2008 року: (відповідає офіц. тексту). – К.: Вид-во ПАЛІВОДА А.В., 2008. – 188 с. – (Кодекси України).
5. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / За заг. ред. П.П. Андрушка, В.Г. Гончаренка, Є.В. Фесенка. [2-ге вид., перероб. та доп.]. – К.: Дакор, 2008. – 1428 с.
6. Курс уголовного права. Общая часть: учеб. для вузов: в 2-х т. / Под ред. Н.Ф. Кузнецовой, И.М. Тяжковой. – М.: Зерцало, 1999. – Т. 2: Учение о наказании. – 400 с.
7. Підкоритова Л. Кваліфікація перевищення меж заподіяння шкоди злочинцю при його затриманні / Л. Підкоритова // Право України. – 1999. – № 8. – С. 65–67.
8. Володарський В. Необхідна оборона, перевищення її меж: деякі випадки кваліфікації / В. Володарський // Право України. – 2000. – № 6. – С. 93–94, 99.
9. Уголовный кодекс Российской Федерации. – [20-е изд.]. – М.: Ось-89, 2007. – 192 с.
10. Уголовный кодекс Республики Казахстан. – Алматы: ЮРИСТ, 2002. – 220 с.
11. Уголовный закон Латвийской Республики / Адапт. пер. с лат.; науч. ред. и вступ. ст. А.И. Лукашова и Э.А. Саркисовой. – Мн.: Тесей, 1999. – 176 с. – (Уголовные кодексы Восточной Европы).
12. Постанови Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах. – [2-ге вид., змін. і доп.]. – К.: Видавничий дім «Скіф», 2007. – 492 с.
13. Бажанов М.И. Уголовное право Украины: Общая часть / Бажанов М.И. – Днепропетровск: Пороги, 1992. – 166 с.
14. Воробей П.А. Завдання і дія кримінального закону / Воробей П.А., Коржанський М.Й., Щупковський В.М. – К.: Наукова думка, 1997. – 156 с.
15. Гришук В.К. Проблеми кодифікації кримінального законодавства України / Гришук В.К. – Львів: Львівський університет, 1993. – 137 с.
16. Курс советского уголовного права. Часть общая: в 2-х т. – Л.: Изд-во ЛГУ. – 1970. – Т. 2. – 672 с.

Наталія ПЛИСЮК

**ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ПОКАРАННЯ ЗА УМИСНЕ ВБИВСТВО
ПРИ ПЕРЕВИЩЕННІ МЕЖ НЕОБХІДНОЇ ОБОРОНИ АБО
У РАЗІ ПЕРЕВИЩЕННЯ ЗАХОДІВ, НЕОБХІДНИХ ДЛЯ ЗАТРИМАННЯ ЗЛОЧИНЦЯ**

Резюме

Досліджуються питання застосування покарання за умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця.

Наталія ПЛИСЮК

**ВОПРОСЫ ПРИМЕНЕНИЯ НАКАЗАНИЯ ЗА УМЫШЛЕННОЕ УБИЙСТВО
ПРИ ПРЕВЫШЕНИИ ПРЕДЕЛОВ НЕОБХОДИМОЙ ОБОРОНЫ ИЛИ В СЛУЧАЕ
ПРЕВЫШЕНИЯ МЕР, НЕОБХОДИМЫХ ДЛЯ ЗАДЕРЖАНИЯ ПРЕСТУПНИКА**

Резюме

Исследуются вопросы применения наказания за умышленное убийство при превышении пределов необходимой обороны или в случае превышения мер, необходимых для задержания преступника.

Natalia PLYISIUK

**QUESTIONS OF PUNISHMENT INFLICTION FOR MURDERES IN CASES OF EXCESS
OF NECESSARY DEFENSE LIMITS OR EXCESS OF OFFENDER DETENTION MEASURES**

Summary

The questions of punishment infliction for murders in cases of excess of necessary defense limits or excess of offender detention measures are examined.

ВИМОГИ

**щодо оформлення наукових статей, які публікуються в журналі
«Вісник Національної академії прокуратури України»**

1. Структурно наукова стаття обов'язково має складатися з таких частин, як: постановка проблеми; огляд останніх досліджень і публікацій з цієї проблеми; формулювання завдання дослідження; виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з цього дослідження; список використаних джерел.

2. Автор несе відповідальність за достовірність викладеного матеріалу.

3. Стаття має бути надрукована через півтора комп'ютерні інтервали шрифтом Times New Roman 14-го кегля обсягом до 10-ти сторінок; обов'язково додається електронна копія матеріалу (програмний редактор Microsoft Word).

4. У верхньому правому куті титульної сторінки рукопису має зазначитися повністю ім'я та прізвище автора (співавторів), місце роботи, вчене звання, науковий ступінь (якщо є) і посада, яку обіймає (ють) автор (співавтори).

5. Після інформації про автора (співавторів) наводиться назва публікації з вирівнюванням по центру сторінки і виділяється напівжирним шрифтом.

6. Перед викладом статті слід навести від п'яти до десяти ключових слів. (Ключове слово – це слово (словосполучення) із тексту статті, що несе смислове навантаження і відображає основний її зміст поза контекстом.)

7. Бібліографічні посилання у тексті позначаються цифрами у квадратних дужках в порядку зростання.

8. Перелік використаних джерел наводиться після статті. Використана література має бути оформлена відповідно до ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання», що набрав чинності 1 липня 2007 року.

9. На статтю необхідно надати резюме українською, російською та англійською мовами. Викладення матеріалу в ньому повинно бути точним і стислим.

10. Автор має вказати структурний підрозділ вищого навчального закладу (наукової установи), яким стаття рекомендована до друку. Аспіранти та здобувачі повинні подати рецензію наукового керівника, зазначивши його ім'я, прізвище, по батькові, науковий ступінь, вчене звання.

11. На останній сторінці рукопису автор обов'язково має вказати свої координати (службовий чи домашній телефони, електронну та домашню адреси).

12. Автор має надати фотокартку розміром 3 x 4 см.

13. Редакція вправі рецензувати, редагувати, скорочувати та відхиляти статті.

14. У разі недотримання зазначених вимог щодо оформлення рукописів редакція залишає за собою право не розглядати їх.

15. Передрук статей можливий лише з дозволу редакції.

16. Надані для публікації матеріали не повертаються.

17. Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій.